

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అయోధ్యాకాండే

॥ పంచసప్తతితమః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ పంచసప్తతితమః సర్గః ॥

కౌసల్యాయాః సమక్షే భరతస్య శపథః

దీర్ఘకాలాత్ సముత్థాయ సంజ్ఞాం లభ్యా స వీర్యవాన్ |
నేత్రాభ్యామశ్రుపూర్ణాభ్యాం దీనాంముద్వీక్ష్య మాతరం || 2.75.1 ||

సోఽమాత్యమధ్యే భరతో జననీమభ్యకుత్సయత్ |
రాజ్యం న కామయే జాతు మంత్రయే నాపి మాతరం || 2.75.2 ||

అభిషేకం న జానామి యోఽభూద్ రాజ్ఞా సమీక్షితః |
విప్రకృష్టే హ్యహం దేశే శత్రుఘ్నసహితోఽభవం || 2.75.3 ||

వనవాసం న జానామి రామస్యాహం మహాత్మనః |
వివాసనం చ సౌమిత్రేః సీతాయాశ్చ యథాభవత్ || 2.75.4 ||

తథైవ క్రోశతస్తస్య భరతస్య మహాత్మనః |
కౌసల్యా శబ్దమాజ్ఞాయ సుమిత్రాం చేదమబ్రవీత్ || 2.75.5 ||

ఆగతః క్రూరకార్యాయాః కైకేయ్యా భరతః సుతః |
తమహం ద్రష్టుమిచ్ఛామి భరతం దీర్ఘదర్శినం || 2.75.6 ||

ఏవముక్త్వా సుమిత్రాం తాం వివర్ణవదనా కృశా |
ప్రతస్థే భరతో యత్ర వేపమానా విచేతనా || 2.75.7 ||

స తు రాజాత్మజశ్చాపి శత్రుఘ్నసహితస్తదా |
ప్రతస్థే భరతో యేన కౌసల్యాయా నివేశనం || 2.75.8 ||

తతః శత్రుఘ్నభరతౌ కౌసల్యం ప్రేక్ష్య దుఃఖితౌ |
పర్యవ్వజేతాం దుఃఖార్తాం పతితాం నష్టచేతనాం || 2.75.9 ||

రుదంతౌ రుదతీ దుఃఖాత్ సమేత్యార్యా మనస్వినీ |
భరతం ప్రత్యువాచేదం కౌసల్యా భృశదుఃఖితా || 2.75.10 ||

ఇదం తే రాజ్యకామస్య రాజ్యం ప్రాప్తమకంటకం |
సంప్రాప్తం బత కైకేయ్యా శీఘ్రం క్రూరేణ కర్మణా || 2.75.11 ||

ప్రస్థాప్య చీరవసనం పుత్రం మే వనవాసినం |
కైకేయీ కం గుణం తత్ర పశ్యతి క్రూరదర్శినీ || 2.75.12 ||

క్షిప్రం మామపి కైకేయీ ప్రస్థాపయితుమర్హతి |
హిరణ్యనాభో యత్రాస్తే సుతో మే సుమహాయశాః || 2.75.13 ||

అథవా స్వయమేవాహం సుమిత్రానుచరా సుఖం |
అగ్నిహోత్రం పురస్కృత్య ప్రస్థాస్యే యత్ర రాఘవః || 2.75.14 ||

కామం వా స్వయమేవాద్య తత్ర మాం నేతుమర్హసి |
యత్రాసౌ పురుషవ్యాఘ్రస్తప్యతే మే సుతస్తపః || 2.75.15 ||

ఇదం హి తవ విస్తీర్ణం ధనధాన్యసమాచితం |
హస్త్యశ్వరథసంపూర్ణం రాజ్యం నిర్యాతితం తయా || 2.75.16 ||

ఇత్యాదిబహుభిర్వాక్యైః క్రూరైః సంభర్త్సితోఽనఘః |
వివ్యథే భరతోఽతీవ వ్రణే తుద్యేవ సూచినా || 2.75.17 ||

పపాత చరణౌ తస్యాస్తదా సంభ్రాంతచేతనః |
విలప్య బహుధాసంజ్ఞో లబ్ధసంజ్ఞస్తదాభవత్ || 2.75.18 ||

ఏవం విలపమానాం తాం ప్రాంజలిర్భరతస్తదా |
కౌసల్యాం ప్రత్యువాచేదం శోకైర్బహుభిరావృతాం || 2.75.19 ||

ఆర్యే కస్మాదజానంతం గర్హసే మామకల్మషం |
విపులాం చ మమ ప్రీతిం స్థితాం జానాసి రాఘవే || 2.75.20 ||

కృతశాస్త్రానుగా బుద్ధిర్మా భూత్ తస్య కదాచన |
సత్యసంధః సతాం శ్రేష్ఠో యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.21 ||

ప్రైష్యం పాపీయసాం యాతు సూర్యం చ ప్రతి మేహతు |
హంతు పాదేన గాః సుప్తా యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.22 ||

కారయిత్వా మహత్ కర్మ భర్తా భృత్యమనర్థకం |
అధర్మో యోఽస్య సోఽస్యాస్తు యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.23 ||

పరిపాలయమానస్య రాజ్ఞో భూతాని పుత్రవత్ |
తతస్తు ద్రుహ్యతాం పాపం యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.24 ||

బలిషడ్భాగముద్భృత్య నృపస్యారక్షితుః ప్రజాః |
అధర్మో యోఽస్య సోఽస్యాస్తు యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.25 ||

సంశ్రుత్య చ తపస్విభ్యః సత్రే వై యజ్ఞదక్షిణాం |
తాం చాపలపతాం పాపం యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.26 ||

హస్త్యశ్వరథసంబాధే యుద్ధే శస్త్రసమాకులే |
మా స్మ కార్షీత్ సతాం ధర్మం యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.27 ||

ఉపదిష్టం సుసూక్ష్మార్థం శాస్త్రం యత్సేన ధీమతా |
స నాశయతు దుష్టాత్మా యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.28 ||

మా చ తం వ్యూఢబాహ్వాంసం చంద్రభాస్కరతేజసం |
ద్రాక్షీద్ రాజ్యస్థమాసీనం యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.29 ||

పాయసం కృసరం ఛాగం వృథా సోఽశ్నాతు నిర్ఘ్నః |
గురూంశ్చాప్యవజానాతు యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.30 ||

గాశ్చ స్పృశతు పాదేన గురూన్ పరివదేత చ |
మిత్రే ద్రుహ్యేత సోఽత్యర్థం యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.31 ||

విశ్వాసాత్ కథితం కించిత్ పరివాదం మిథః క్వచిత్ |
వివృణోతు స దుష్టాత్మా యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.32 ||

అకర్తా చాకృతజ్ఞశ్చ త్యక్తాత్మా నిరపత్రపః |
లోకే భవతు విద్విష్టో యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.33 ||

పుత్రైర్దాసైశ్చ భృత్యైశ్చ స్వగృహే పరివారితః |
స ఏకో మృష్టమశ్నాతు యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.34 ||

అప్రాప్య సదృశాన్ దారాననపత్యః ప్రమీయతాం |
అనవాప్య క్రియాం ధర్త్యాం యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.35 ||

మాఽఽత్యునః సంతతిం ద్రాక్షీత్ స్వేషు దారేషు దుఃఖితః |
ఆయుఃసమగ్రమప్రాప్య యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.36 ||

రాజస్త్రీబాలవృద్ధానాం వధే యత్ పాపముచ్యతే |
భృత్యత్యాగే చ యత్ పాపం తత్ పాపం ప్రతిపద్యతాం || 2.75.37 ||

లాక్షయా మధుమాంసేన లోహేన చ విషేణ చ |
సదైవ బిభృయాద్ భృత్యాన్ యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.38 ||

సంగ్రామే సముపోఢే చ శత్రుపక్షభయంకరే |
పలాయమానో వధ్యేత యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.39 ||

కపాలపాణిః పృథివీమటతాం చీరసంవృతః |
భిక్షమాణో యథోన్మత్తో యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.40 ||

మద్యప్రసక్తో భవతు స్త్రీష్వక్షేషు చ నిత్యశః |
కామక్రోధాభిభూతశ్చ యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.41 ||

మాస్య ధర్మే మనో భూయాదధర్మం స నిషేవతాం |
అపాత్రవర్షీ భవతు యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.42 ||

సంచితాన్యస్య విత్తాని వివిధాని సహస్రశః |
దస్యుభిర్విప్రులుప్యంతాం యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.43 ||

ఉభే సంధ్యే శయానస్య యత్ పాపం పరికల్ప్యతే |
తచ్చ పాపం భవేత్ తస్య యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.44 ||

యదగ్నిదాయకే పాపం యత్ పాపం గురుతల్పగే |
మిత్రద్రోహే చ యత్ పాపం తత్ పాపం ప్రతిపద్యతాం || 2.75.45 ||

దేవతానాం పితౄణాం చ మాతాపిత్రోస్తథైవ చ |
మా స్మ కార్షీత్ స శుశ్రూషాం యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.46 ||

సతాం లోకాత్ సతాం కీర్త్యాః సజ్జుష్టాత్ కర్మణస్తథా |
భ్రశ్యతు క్షిప్రమద్యైవ యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.47 ||

అపాస్య మాతృశుశ్రూషామనర్థే సోఽవతిష్ఠతాం |
దీర్ఘబాహుర్మహావక్షా యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.48 ||

బహుభృత్యో దరిద్రశ్చ జ్వరరోగసమన్వితః |
సమాయాత్ సతతం క్లేశం యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.49 ||

ఆశామాశంసమానానాం దీనానామూర్ధ్వచక్షుషాం |
అర్థినాం వితథాం కుర్యాద్ యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.50 ||

మాయయా రమతాం నిత్యం పురుషః పిశునోఽశుచిః |
రాజ్ఞో భీతస్త్యధర్మాత్మా యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.51 ||

ఋతుస్నాతాం సతీం భార్యామృతుకాలానురోధినీం |
అతివర్తేత దుష్టాత్మా యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.52 ||

విప్రుప్తప్రజాతస్య దుష్కృతం బ్రాహ్మణస్య యత్ |
తదేతత్ ప్రతిపద్యేత యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.53 ||

బ్రాహ్మణాయోద్యతాం పూజాం విహంతు కలుషేంద్రియః |
బాలవత్సాం చ గాం దోగ్ధు యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.54 ||

ధర్మదారాన్ పరిత్యజ్య పరదారాన్ నిషేవతాం |
త్యక్తధర్మరతిర్మాఢో యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.55 ||

పానీయదూషకే పాపం తథైవ విషదాయకే |
యత్తదేకః స లభతాం యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.56 ||

తృషార్థం సతి పానీయే విప్రులంభేన యోజయన్ |
యత్ పాపం లభతే తత్ స్యాద్ యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.57 ||

భక్త్యా వివదమానేషు మార్గమాశ్రిత్య పశ్యతః |
తేన పాపేన యుజ్యేత యస్యార్యోఽనుమతే గతః || 2.75.58 ||

ఏవమాశ్వాసయన్నేవ దుఃఖార్తోఽనుపపాత హ |
విహీనాం పతిపుత్రాభ్యాం కౌసల్యాం పార్థివాత్మజః || 2.75.59 ||

తదా తం శపథైః కష్టైః శపమానమచేతనం |
భరతం శోకసంతప్తం కౌసల్యా వాక్యమబ్రవీత్ || 2.75.60 ||

మమ దుఃఖమిదం పుత్ర భూయః సముపజాయతే |
శపథైః శపమానో హి ప్రాణానుపరుణత్సి మే || 2.75.61 ||

దిష్ట్యా న చలితో ధర్మాదాత్మా తే సహలక్షణః |
వత్స సత్యప్రతిజ్ఞో హి సతాం లోకానవాప్స్యసి || 2.75.62 ||

ఇత్యుక్త్వా చాంకమానీయ భరతం భ్రాతృవత్సలం ।
పరిష్వజ్య మహాబాహుం రురోద భృశదుఃఖితా ॥ 2.75.63 ॥

ఏవం విలపమానస్య దుఃఖార్తస్య మహాత్మనః ।
మోహాచ్చ శోకసంరంభాద్ బభూవ లులితం మనః ॥ 2.75.64 ॥

లాలప్యమానస్య విచేతనస్య
ప్రణష్టబుద్ధేః పతితస్య భూమౌ ।
ముహుర్ముహుర్నిఃశ్వాసతశ్చ దీర్ఘం
సా తస్య శోకేన జగామ రాత్రిః ॥ 2.75.65 ॥

॥ ఇత్యార్థే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే
అయోధ్యాకాండే పంచసప్తతితమః సర్గః ॥